

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A ASOCIAȚIEI SOCIOLOGILOR DIN ROMÂNIA

București, 27—28 septembrie 1991

Lucrările primei Conferințe Naționale a Asociației Sociologilor din România având ca temă „*Sociologia tranziției*” s-au desfășurat în zilele de 27 și 28 septembrie 1991, oferind prilejul evidențierii contribuției sociologiei și sociologilor la cunoașterea și practica socială, implicarea lor în rezolvarea problemelor cu care se confruntă societatea noastră. Interesul pentru problematica pusă în dezbatere a fost ilustrat de numărul mare de comunicări înscrise în program (166) și de faptul că au participat prestigioși reprezentanți ai vieții științifice, cadre didactice din învățământul superior, specialiști din diferite științe socio-umane, studenți. Totodată, se impune relevantă participarea unui număr însemnat de specialiști din Republica Moldova, care au prezentat comunicări, au participat la dezbateri, și-au făcut cunoscute preocupările științifice și au stabilit contacte pentru viitoare colaborări.

Conținutul programului Conferinței a circumseris un număr de cinci dezbateri sub forma maselor rotunde și 14 secțiuni pentru comunicări. Temele pentru dezbaterile din cadrul meselor rotunde au fost următoarele: *Concepția sociologică a academicianului Henri H. Stahl*; *Sondajele de opinie*; *Școala Sociologică de la București*; *Sociologii și sociologia în perioada de tranziție*; *Cadrul deontologic al sociologilor*.

Cele 14 secțiuni în care s-au prezentat comunicările au vizat domeniile: 1. Structuri instituționale. Dinamica și configurația cimpului politic în contextul tranziției; 2. Restructurarea întreprinderilor. Relații de muncă; 3. Sindicatele în perioada de tranziție; 4. Satul și gospodăria țărănească în tranziție; 5. Orașul și locuirea urbană; 6. Populație și familie; 7. Ocupare, mobilitate, șomaj; 8. Anomie, devianță, delinvență; 9. Calitatea vieții și protecția socială; 10. Sociologia revoluției române. Schimbare și conflict social; 11. Tineretul în perioada de tranziție; 12. Relații interetnice; 13. cultură și mass-media; 14. Terapia socială.

În deschiderea lucrărilor conferinței, prof. univ. dr. Cătălin Zamfir, președintele Asociației Sociologilor din România a relevat funcțiile sociologiei, știință care în etapa actuală este chemată să identifice și să semnaleze dificultățile, contradicțiile vieții sociale, să contribuie la interpretarea fenomenelor și proceselor sociale, precum și la imaginarea unor mecanisme și structuri care să constituie suportul tranziției, al dezvoltării. Schimbările fundamentale produse la nivelul vieții politice și economice antrenează complexe mutații la nivelul aspectelor de natură socio-umană, impun adaptarea la un nou mod de viață. În aceste condiții se accentuează funcția aplicativă a sociologiei, de schițare și conturare a unor alternative viabile, constructive precum și de feed-back al implicațiilor pentru colectivitate specifice măsurilor de reformă. Se cere un nivel ridicat de profesionalism, se resimte nevoia codului deontologic, care a fost publicat în Buletinul A.S.R. nr. 2/1991, urmînd a fi studiat, îmbunătățit și aprobat în cursul anului viitor.

În continuare s-a trecut la masa rotundă avînd ca temă concepția sociologică a academicianului Henri H. Stahl: participanții la dezbateri (dr. Iancu Filipescu, dr. Maria Larionescu, Dionisie Petcu, prof. dr. Ioan Drăgan, Zoltan Rosztasz) au scos în evidență aspecte relevante ale gândirii și activității sociologice a celui care a înfruntat trecerea timpului, aducînd contribuții de cea mai mare însemnătate la dezvoltarea sociologiei românești, la formarea generațiilor de studenți.

Lucrările în cadrul secțiunilor au fost marcate de multiple și complexe intervenții, trecîndu-se în revistă un spectru larg de probleme esențiale ale realității românești. Mutațiile profunde, în ritm rapid produse în societatea noastră constituie o adevărată provocare pentru sociologie; în aceste condiții se face apel la modelele teoretice ale clasicilor, se caută noi instrumente și concepte, noi standarde teoretice și metodologice care să permită abordarea pertinentă a realității sociale în complexitatea ei, cu asigurarea relevanței științifice.

Ultimele evenimente violente caracteristice venirii în București a minierilor din Valea Jiului, care s-au derulat chiar în perioada conferinței, nu puteau lăsa indiferentă comunitatea sociologilor; astfel, în cea de-a doua zi s-a organizat o dezbatere destinată interpretării

acestor evenimente, din perspectivă sociologică. Desfășurată sub conducerea prof. univ. dr. Cătălin Zamfir, dezbaterile evidențiază multiple puncte de vedere, care au încercat să explice și să interpreteze evenimentele respective. Astfel, conf. dr. Ilie Bădescu a arătat că mișcarea minerilor nu se încadrează în nici o ordine tipologică: a existat un cumul de forțe care au acționat în condițiile a ceea ce s-a întâmplat în societatea noastră după decembrie 1989. Mișcarea minerilor se apropie de caracterul de revoltă socială în conjunctura în care guvernul a promis multe, dar s-a transformat rapid într-o clasă de gestionari ai reformei, de redistribuitori ai sărăciei. Cauzele răului nu trebuie și nici nu pot fi localizate numai la nivelul maselor. Guvernul nu a fost unul alcătuit din tehnocrați, ci din politicieni, din posesori ai mecanismului puterii. Între guvern și categoriile defavorizate s-a adâncit o contradicție. În plus, este vorba de raportul societății cu reforma: în țările din Estul Europei reformele nu s-au dovedit eficiente.

Dr. Iancu Filipescu a relevat că societatea noastră se află în faza acumulării primitive a capitalului (în special prin comerț). În acest sens se înregistrează o similaritate între evoluția istorică a secolului trecut, care a culminat cu 1907 și devastarea magazinelor private de către mineri, ca reacție împotriva acestui fenomen de acumulare primitivă a capitalului. Totodată, este știut că orice revoluție este secundată de prăbușirea sistemului de valori.

Dr. Dorel Abraham a apreciat că acțiunea minerilor a început ca un conflict de muncă, s-a transformat într-o mișcare de protest politic (cu organizare, program) apoi a adoptat un comportament colectiv violent (în care organizarea și programul nu mai sînt clare), degenerînd în terorism.

În accepțiunea sociologului dr. Oscar Hoffman mișcările de genul „Pieței Universității” sau venirii minerilor nu pot fi considerate fenomene, ci procese. Revoluția din decembrie nu s-a încheiat; forțele revoluționare se află în confruntare cu cele antirevoluționare, într-o stare de dezechilibru departe de cea de echilibru. Fondul evenimentelor îl constituie o masivă nemulțumire față de putere. În aceste condiții, conceptul de „tranziție” se dovedește a fi insuficient elaborat.

Prof. univ. dr. Lazăr Vlășceanu a apreciat că se produce o fragmentare a discursului în încercarea de a da o explicație fenomenelor, pe care le „abstrage” din realitate, din procesualitatea socială. Totodată, discursul pendulează între diferite valori, poartă amprenta diferitelor opțiuni de valoare, ceea ce duce la confuzii generale: spre exemplu, sondaje de opinie realizate în aceeași perioadă, asupra aceleiași populații au rezultate contradictorii. Se impune ca activitatea și onestitatea să primeze.

Dr. Pavel Câmpeanu a arătat că pentru situația prezentă a țării noastre conceptul prioritar trebuie să fie cel de „criză”, iar substratul fundamental al acesteia este rezistența societății față de desfășurarea reformei economice. Problema care se pune este dacă se poate exercita un control al crizei în condițiile în care nu există reforme eficiente și mai ales multumitoare pentru societate.

Mecanismul care explică ultimele evenimente este legat de faptul că prima libertate a fost aceea a exercitării violenței împotriva puterii legale. Venirile repetate ale minerilor în București ilustrează faptul că statul nu este capabil de control. Ceea ce este grav rezultă din aceea că manifestarea crizei politice are loc în afara sistemului politic; în aceste condiții de criză a sistemului politic, de criză a statului se produce exercitarea violenței de către o secțiune infamă a societății, care nu numai că acceptă rolul de agent al controlului social, dar îl și asumă și îl permanentizează. În plus, legalitatea nu există, se dovedește incapacitatea puterii și a opoziției politice de a controla sau măcar de a modera asemenea dezbateri, ceea ce deschide posibilitate ca violența astfel „legitimată” ca cel mai eficient mijloc să se repete în viitor.

Dr. Dumitru Sandu, întrebîndu-se de ce apare această reacție la reformă, completează răspunsul arătînd că este vorba de reacția la un „șoc”, a unei populații, în anumite condiții: sărăcie, nivel de instrucție relativ scăzut. În plus se manifestă o puternică criză instituțională, în timp ce apare o perenitate a valorilor comuniste în mentalități (prima dintre revendicările minerilor a fost să nu se reducă numărul locurilor de muncă din mină, să nu existe șomaj în rîndul lor).

Sociologul Sorin Botnaru a relevat că ciclul unor astfel de manifestări violente s-a declanșat în ianuarie 1990; în esență, ele sînt generate de faptul că se încearcă o reformă economică fără una socială și politică.

Dr. Sorin M. Rădulescu arată că în condițiile societății noastre, conceptul de anomie își dovedește pe deplin operaționalitatea. În plus, trebuie aduse în discuție aspectele ce țin de legitimitate, legalitate și eficiență, precum și raporturile dintre ele.

În încheiere, prof. dr. Cătălin Zamfir a subliniat că se apelează la reformă ca variabilă explicativă a fenomenelor și proceselor sociale actuale. Se poate încerca stabilirea unei

tipologii, a tipurilor de reformă: **a.** „luminată”, tehnocrată; **b.** tehnocrată, lipsită de dialog, de comunicare; **c.** populistă; **d.** democratică, colectivă, care implică în mod necesar controlul democratic. Esențială pentru reformă se dovedește a fi alternativa participării colectivității: reprezentativă, care este un joc de împărțire a puterii sau, directă, efectivă. Soluția pentru asigurarea șanselor de reușită ale reformelor constă în deschiderea canalelor democratice, prin care colectivitatea să participe efectiv și direct.

Lucrările conferinței au evidențiat pe deplin opțiunea umanistă fundamentală a comunității sociologilor, disponibilitatea sa pentru angajarea tuturor resurselor profesionale în sprijinul colectivităților și al societății.

Libius Manea

125 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA ACADEMIEI ROMÂNE,

Sesiune științifică organizată de Institutul de Sociologie, București,
12 septembrie 1991

O rememorare a drumului instituționalizării sociologiei în cadrul Academiei Române a fost concepută ca o contribuție științifică întru omagierea Academiei Române, restituită astăzi în drepturile sale originare de primă instituție științifică și culturală a țării. Potrivit programului pregătit în vară, reuniunea Institutului de Sociologie urma să fie deschisă de academicianul Henri H. Stahl, „un al doilea Gusti al sociologiei românești, căci opera și activitatea sa îl instituie între cofondatorii ilustrei Școli Sociologice de la București”, după cum afirma Directorul Institutului, prof. Ioan Drăgan. Dar destinul a voit însă ca academicianul Stahl să fie marele absent al reuniunii științifice, plecat de la masa de lucru, pe care n-a părăsit-o niciodată, pentru a trece în eternitate. Aducând un pios omagiu profesorului Stahl, considerat un „spirit tutelar -- ultimul din generația fondatorilor”, prof. dr. Ioan Drăgan releva contribuția sa de excepție la afirmarea sociologiei ca știință, „ imaginea puternic inspiratoare a ceea ce trebuie să fie sociologul ca om de știință și ca om al cetății și, mai presus de toate, întruchiparea unei conștiințe morale de neclintit”.

Trecând în revistă momentele istorice ale constituirii și dezvoltării Academiei Române, prof. Ioan Drăgan reliefa procesul îndelungat și complex al instituționalizării sociologiei în cadrul forului academic, proces marcat de dificultățile mai generale ale afirmării sociologiei ca disciplină universitară și ca specializare autonomă în cimpul cercetării științifice. Deși s-a instituit relativ târziu ca secție (comună cu economia și dreptul) autonomă de preocupări științifice academice, totuși semnificativ este faptul că Academia a avut însă de timpuriu în siml ei sociologi sau savanți polivalenți, care ilustrau, într-un fel sau altul, și sociologia, ca Eliade Rădulescu, care a fost și primul președinte al Academiei, sau istoricul A. Xenopol. Dar consacrară academică a sociologiei ca disciplină științifică, sublinia prof. Ioan Drăgan, se va datora în bună măsură prof. Dimitrie Gusti, care a avut și în această privință un spirit constructor de anvergură și de mare perspectivă.

Analizând determinările cauzale, obiective și subiective, ale instituționalizării sociologiei în sistemul academic, Fl. Tănăsescu a oferit o imagine complexă și contradictorie a statutului academic al acestei discipline. Comunicarea sa *Sociologia în sistemul instituțional și organizațional al Academiei Române* a oferit câteva ipoteze interesante asupra reținerilor și chiar respingerii sociologiei din structurile instituționale ale Academiei, timp de decenii: asimilarea (confundarea) sociologiei cu ideologia socialistă (deceniile 8—9 ale secolului trecut), statutul științific nedefinit al sociologiei, care era încorporată cind filosofiei, cind eticii, mai rar istoriei și economiei. Acceptarea sociologiei în sistem academic este, conform opiniei lui Fl. Tănăsescu, rezultanta a doi factori de presiune: *din interiorul Academiei*, prin activitatea unor mari personalități (A. D. Xenopol, D. Gusti, V. Pârvan) care au reușit treptat promovarea punctului de vedere sociologic ca metodă de cercetare și analiză științifică; *din exterior*, prin rezultatele spectaculoase obținute de Școala Sociologică de la București.

În familia științelor academice sociologia a avut decenii de-a rindul o situație mai degrabă de disciplină tolerată, împărtășind aceeași soartă cu filosofia, științele juridice, economice și politice, se arată în comunicarea Mariei Larionescu, *Personalități academice și promovarea punctului de vedere sociologic în cultura științifică românească*. Autoarea identifică trei mituri privind rosturile Academiei care au contribuit la menținerea sociologiei și a altor științe sociale într-o stare de subordonare: mitul limbii, mitul istoriei naționale și mitul modelului academic francez. Atit normele statuate cit și prioritățile activității *Societății literare române*